

Kimmlaisseurannan ensi vaiheet 2019-2022

Janne Heliölä &

Ida-Maria Huikkonen, SYKE

Luontokeskus Haltia, 19.11.2022

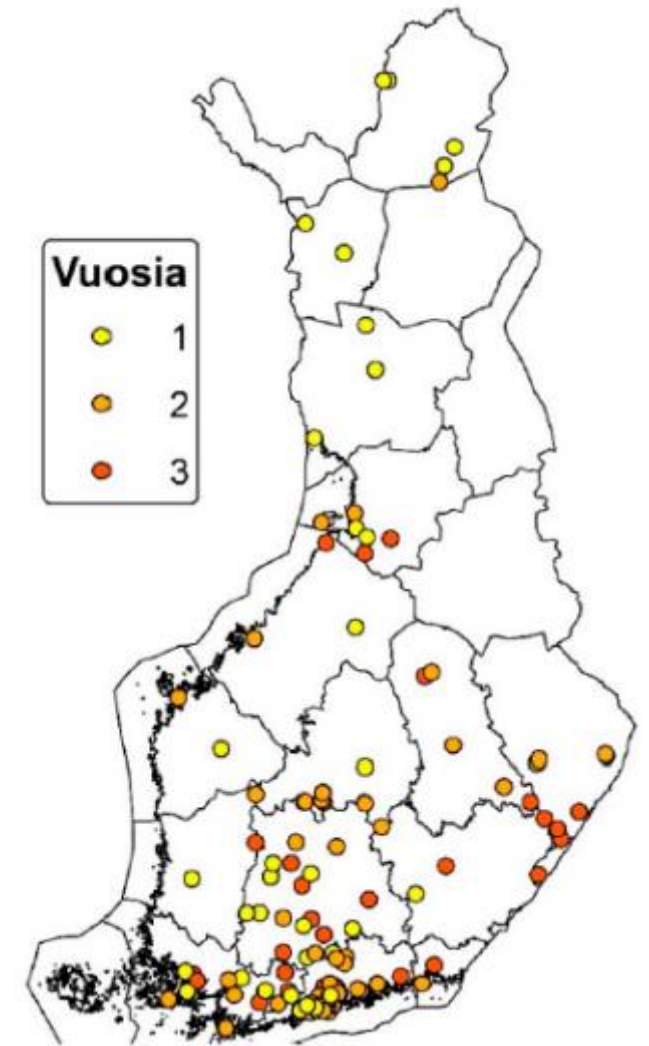
Kimalaisseurannan tausta

- **Kimalaiset** tärkeimpiä luonnonvaraisia pölyttäjiämme
 - Kuitenkin vain uhanalaisten lajien osalta arvioita kantojen kehityksestä
- MMM:n rahoittama **PÖLYHYÖTY**-hanke 2019-2022:
”Suomen pölyttäjähyönteiskantojen tila, seuranta ja hyönteispölytyksen taloudellinen merkitys maataloudelle”
 - Kimalaisseurannan pilotointi oli yksi PÖLYHYÖTY-hankkeen kolmesta työpaketista

Kimalaisseuran toteutuminen 2019-2021

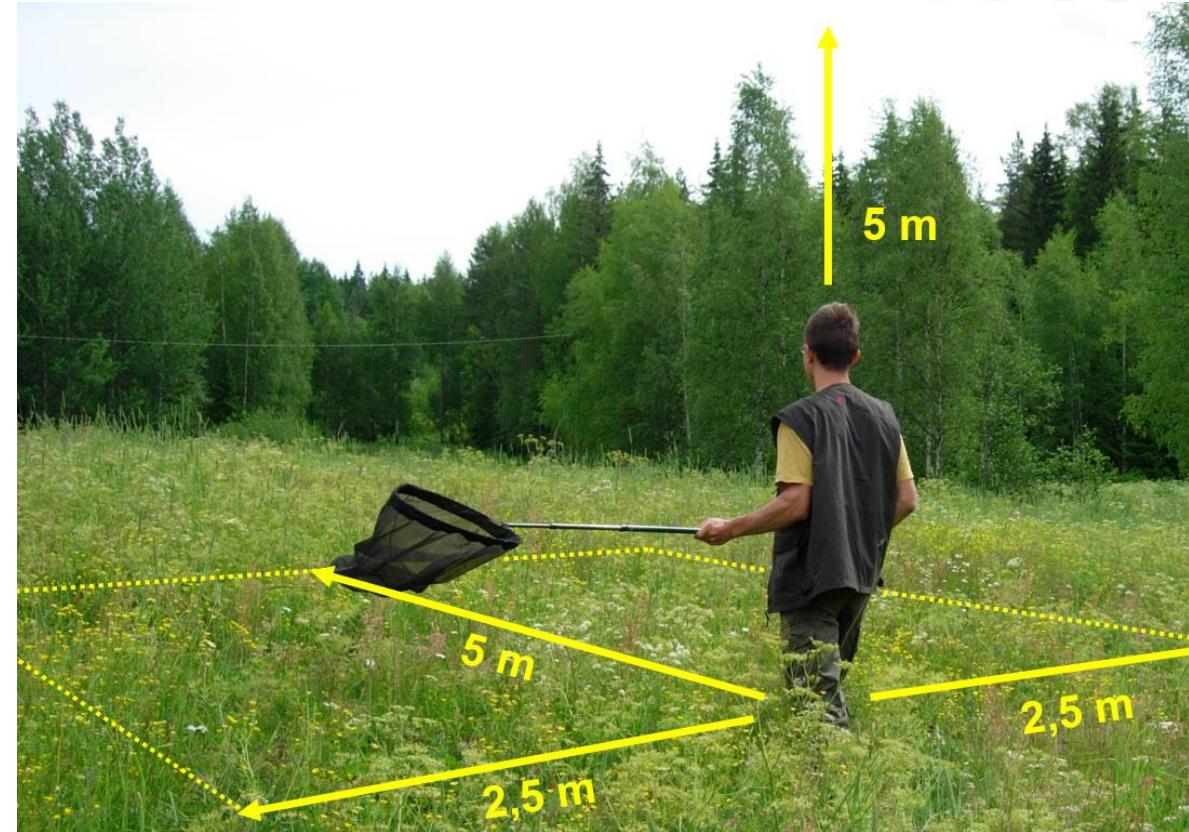
- Hankkeessa kaksivuotinen pilotti (2019-2020), jota jatkettiin erillisrahoituksilla 2021 ja 2022.
- Jo aloitusvuonna kiinnostus osoittautui suureksi
 - Aktiivista tiedotusta; koulutustilaisuus ja -videot
 - 70 harrastajalinjaa (+13 viranomaislinjaa)
- Seuraavina vuosina monia uusia laskijoita mukaan, mutta vaihtuvuus on ollut suurta
 - Kaikkiaan vuosina 2019-2021 yhteensä 125 linjaa
 - Kaikkina kolmena vuonna laskettu 39 linjaa
 - Helppoa aloittaa, pitkäjänteisyys vaativampaa

Pilottiseurantaan 2019–2021 osallistuneet 125 laskentalinjaa.

Kimjalaisten laskeminen

- Linjalaskentana, kuten päiväperhosilla.
- Tavoitteena laskenta **ainakin neljästi** (kerran kuussa) touko-elokuun aikana.
- Laskenta- ja määrittäsohjeet ym:
<https://www.syke.fi/hankkeet/polyhyoty>
- Viime vuonna käyttöön **Laji.fi** -tallennus.
- Tänä syksynä sinne myös **tulospalvelu**.
- Vuosien 2019-2020 havainnot viedään Laji.fi:hin vielä tämän vuoden kuluessa.

Linjat lyhyempiä (500-1000m)

Kimalaisten linjalaskentalomake

Laskija: _____ Pvm: _____

Kunta+paikka: _____

Linjan ID: _____

2021

Aloitusaika: _____ Lämpö alussa: _____ Pilvisuus alussa (0-8): _____ Tuulisuus alussa (0-6): _____

Lopetusaika: _____ lopettaessa: _____ lopettaessa: _____ lopettaessa: _____

Laji tai lajiryhmä	Laskentalohko										Havaittu lähistöllä	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Kimalaisia (yleensä)												
Tarhamehiläisiä (<i>Apis mellifera</i>)												
Erakkomehiläisiä												
Mantukimalaisen kaltaiset (<i>mantu/soro/kontu/kangas/iso</i>)												
Tarhakimalaisen kaltaiset (<i>tarha/kanerva/uralin/maa</i>)												
Loiskimalaisryhmä (<i>bohemicus/sylvestris/norvegicus/flavidus/rupestris</i>)												
Kivikkokimalaisen kaltaiset (<i>kivikko/musta/pensas</i>)												
Kartanokimalaisen kaltaiset (<i>kartano- tai korpikimalainen</i>)												
Peltokimalaisen kaltaiset (<i>pelto/kaakon/juhannus/sammal</i>)												
Hevoskimalaisen kaltaiset (<i>hevos/kirjo/keto</i>)												
Peltokimalainen (<i>B. pascuorum</i>)												
Kivikkokimalainen (<i>B. lapidarius</i>)												
Pensaskimalainen (<i>B. pratorum</i>)												
Kartanokimalainen (<i>B. hypnorum</i>)												
Mantukimalainen (<i>B. lucorum</i>)												
Tarhakimalainen (<i>B. hortorum</i>)												

TALLENNUS

Lohkon summa	1	0	0	0	9	4	3	1
Lohko	1	2	3	4	5	6	7	8
Tuulisuus								
Aurinkoisuus %								
Kimalaislajit								
mantukimalaisen kaltaiset	1				4		2	
kimalaiset					1			
kivikkokimalainen					1		3	1
mustakimalainen					2			
peltokimalainen						2		
tarhakimalainen					1			

Lohkoiden ulkopuoliset havainnot

LAJI.FI Lajit Selaa havaintoja Tallenna havaintoja Oma Vihko Foorumi Teemat Janne Hellölä

Kimalaisseuranta

Tietoa
Ohjeet
Tulokset
Lajit
Reitit
Ilmoita
Kaikki havaintoerät
Hallinnoi käyttöoikeuksia

Uusimmat havaintoeräni

- kuukausi sitten
25.08.2022
(8 muuta)
5 havaintoa ▶
Näytä Muokkaa
- kuukausi sitten
14.08.2022
(8 muuta)
12 havaintoa ▶
Näytä Muokkaa
- kuukausi sitten
24.07.2022
(8 muuta)
12 havaintoa ▶
Näytä Muokkaa

Kimalaisseuranta

+TARKISTUS!!

Kimalaisseurannan tulospalvelu

Lajit

Reitit

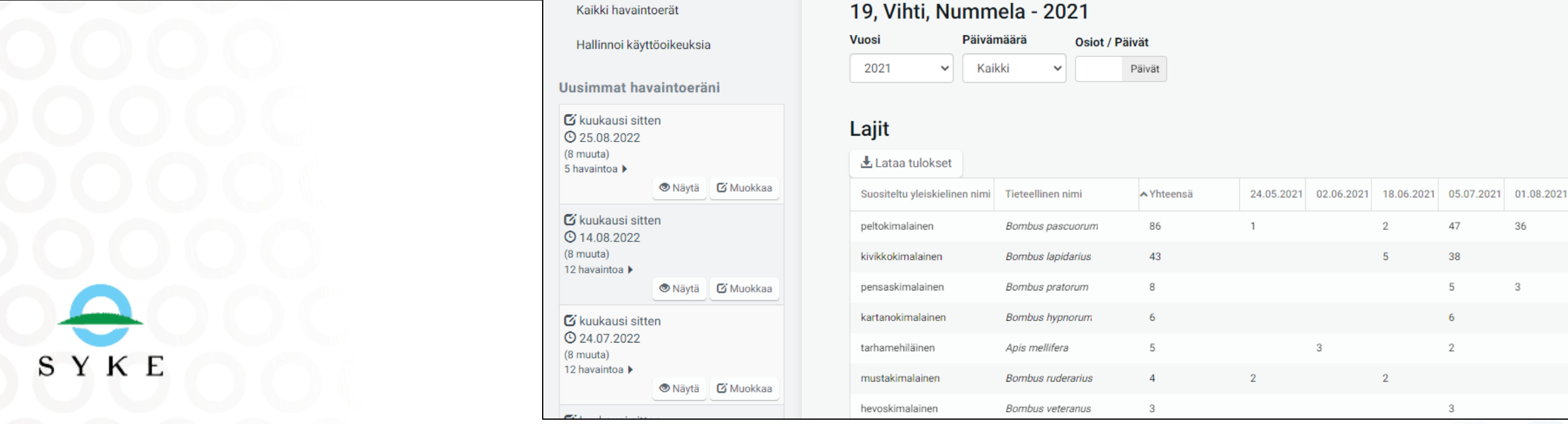
19, Vihti, Nummela - 2021

Vuosi: 2021 Päivämäärä: Kaikki Osiot / Päivät: Päivät

Lajit

Lataa tulokset

Suosittelu yleiskielinen nimi	Tieteellinen nimi	Yhteensä	24.05.2021	02.06.2021	18.06.2021	05.07.2021	01.08.2021
peltokimalainen	<i>Bombus pascuorum</i>	86	1		2	47	36
kivikkokimalainen	<i>Bombus lapidarius</i>	43			5		38
pensaskimalainen	<i>Bombus pratorum</i>	8				5	3
kartanokimalainen	<i>Bombus hypnorum</i>	6					6
tarhamehiläinen	<i>Apis mellifera</i>	5		3			2
mustakimalainen	<i>Bombus ruderarius</i>	4	2		2		
hevoskimalainen	<i>Bombus veteranus</i>	3					3

Kimalaisten tunnistus

- Laskentalohkoilta kirjataan kunkin **lajin tai lajiryhmän** havaittu yksilömäärä
- Osa havainnoijista pitkän linjan hyönteis-harrastajia, osa vasta aloittelijoita
- Joitain kimalaislajeja vaikeaa/mahdotonta määrittää maastossa
 - Havainnot ilmoitetaan sillä tarkkuudella, johon varmuudella pystyy – ”kimalainen” käy myös!
- Havainnoijille laadittu **määritysohje**, josta tänä keväänä **päivitetty**, kattavampi versio.

KELTAMUSTAT KIMALAISET
MANTUKIMALAISEN KALTAISET

Isokimalainen (*Bombus magnus*)

© Jyrki Lehto ♀

arttodatabank.fi ♀

arttodatabank.fi ♂

arttodatabank.fi ♀

Kuningatar/työlinen

- Isokokoinen laji
- Keltaiset vyöt vaaleat, hyvin leveät
- Kaulus ulottuu reilusti stipien tyven alapuolelle (vrt. manttu-, kangas-)
- Työläiset hankala erottaa muista mantukimalaisen kaltaisista

Koiras

- Runsaan keltaisrönnöinen, naama vaaleakarvainen
- Mahdoton erottaa mantukimalaiskoirasta

Kangaskimalainen (*Bombus cryptarum*)

© Jyrki Lehto ♀

arttodatabank.fi ♂

arttodatabank.fi ♀

arttodatabank.fi ♂

Kuningatar/työlinen

- Vyöt kirkkään keltaiset, etenkin takaruumin vyö vaaleasävyinen
- Keltaisessa kauluksessa epäselvä rajaus, usein niusta viiru kauluksen päissä (hankala erottaa)
- Työläiset hankala erottaa muista mantukimalaisen kaltaisista

Koiras

- Väritykseltään näkään keltaisen
- Naama enimmäkseen mustakarvainen, muistuttaa kontukimalaiskoirasta, mutta kangaskimalaisella yleensä keskiruumin tyvessä keltaista

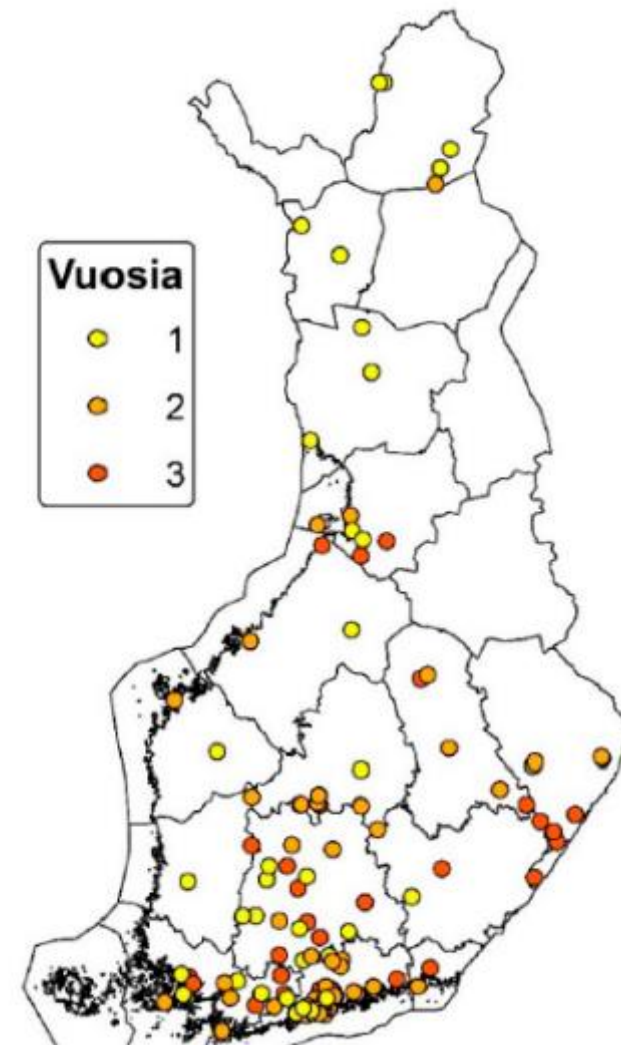

Ensimmäiset tulokset 2019-2021

	2019	2020	2021
Laskentalinjoja	70	95	81
- joista uusia	-	40	13
- ainakin 4 laskentaa	57	83	60
Kimalaisia yhteensä	8 691	23 225	23 347
- määrittämättömiä kimalaisia	2030	5149	5335
- lajiryhmälleen määritettyjä	3603	9443	5735
- lajilleen määritettyjä	3058	8633	12277
- lajeja yhteensä	27	24	27
Tarhamehiläisiä	4907	7482	3386
Erakkomehiläisiä	628	1223	1089

Lajilleen määritettyjen osuus: 35 % 37 % 53 %

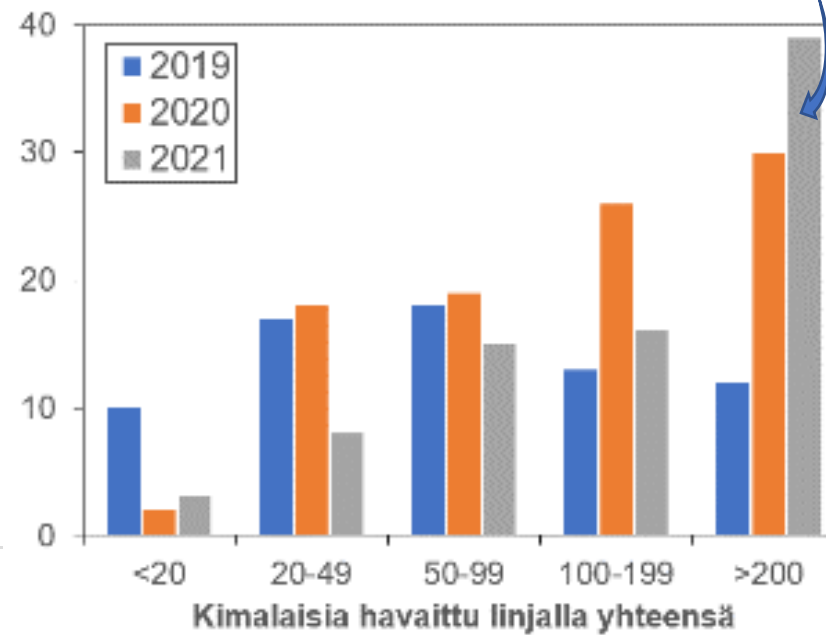
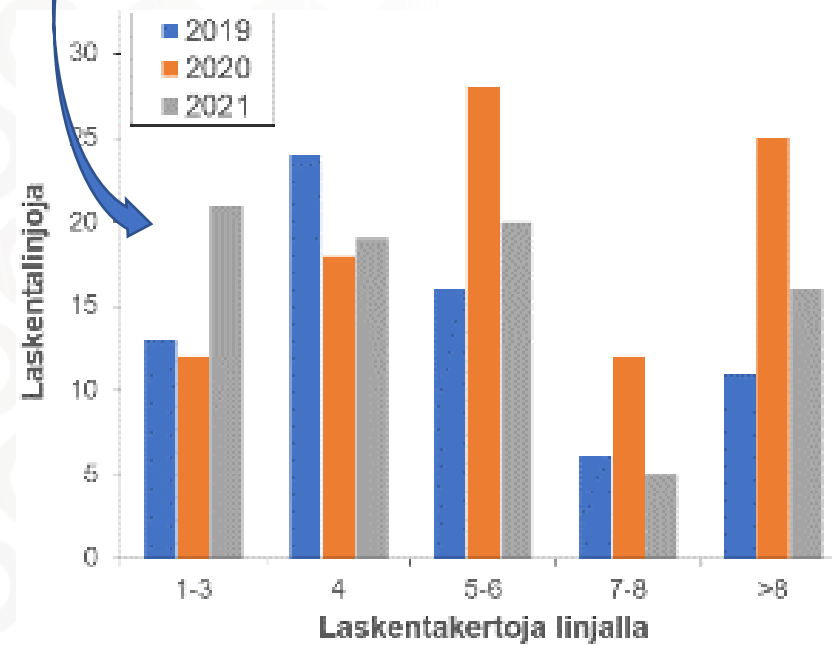
- Lajinmäärityksen tarkkuus parantunut vuosi vuodelta!

Kertynyt havaintoaineisto 2019-2021

- 2021 heikosti havainnoituja linjoja edellisvuosia enemmän

- Toisaalta samoin linjoja, joilla paljon kimalaisia

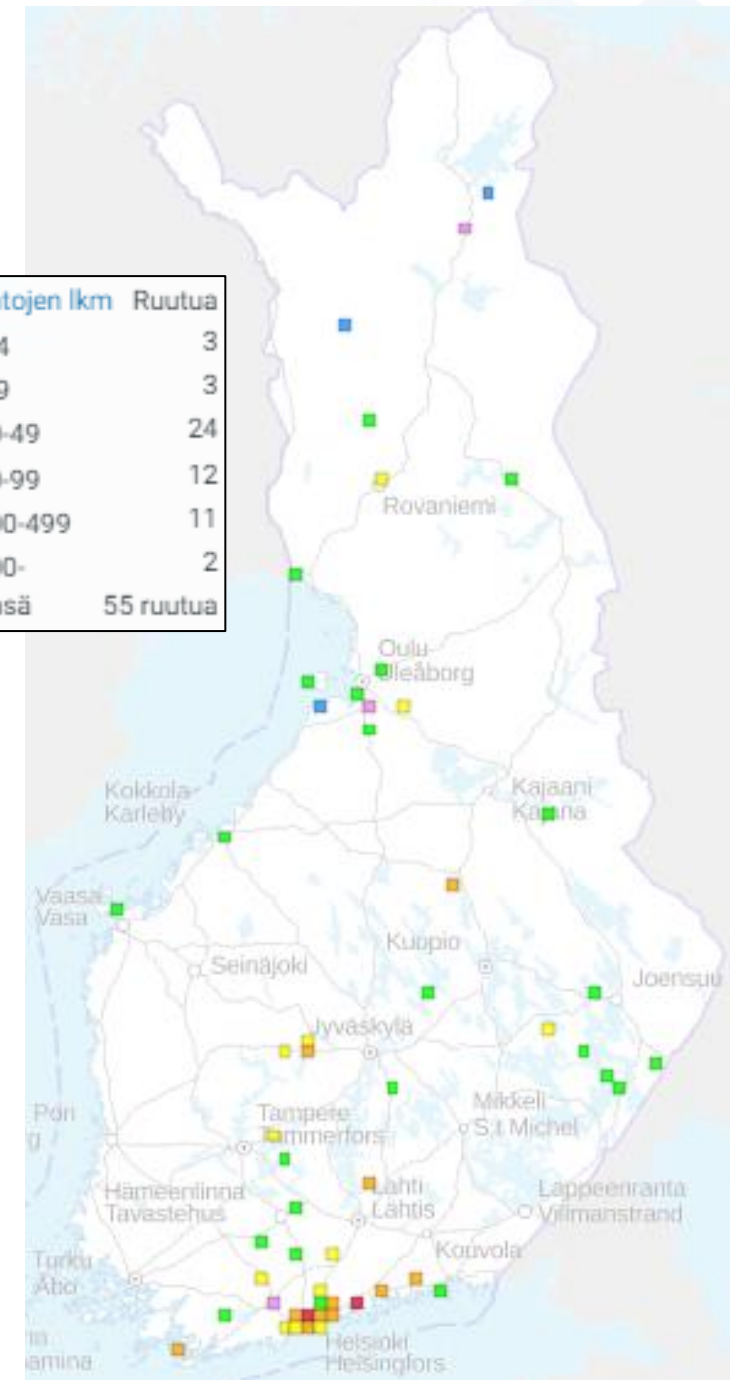
	2019	2020	2021
Yliätasolle määritetyt			
Kimalaisia (ei määritetty)	2030	5149	5335
Tarhamehiläisiä	4907	7482	3386
Erakkomehiläisiä	628	1223	1089
Lajiryhmälleen määritetyt			
Mantukimalaisen kaltaiset	1941	4931	3449
Peltokimalaisen kaltaiset	265	866	699
Kartanokimalaisen kaltaiset	297	745	528
Kivikkokimalaisen kaltaiset	660	1808	437
Loiskimalaiset	203	469	289
Tarhakimalaisen kaltaiset	169	482	282
Hevoskimalaisen kaltaiset	68	142	51
Lajilleen määritetyt			
Peltokimalainen (Bombus pascuorum)	471	1898	2214
Mantukimalainen (Bombus lucorum)	687	1755	2822
Kartanokimalainen (Bombus hypnorum)	387	670	1967
Kivikkokimalainen (Bombus lapidarius)	481	1684	1134
Pensasokimalainen (Bombus pratorum)	207	441	1026
Kontukimalainen (Bombus terrestris)	162	316	1005
Tarhakimalainen (Bombus hortorum)	76	277	439
Mustakimalainen (Bombus ruderarius)	43	184	341
Mantuloiskimalainen (Bombus bohemicus)	16	324	305
Sorokimalainen (Bombus soroeensis)	86	297	239
Hevoskimalainen (Bombus veteranus)	128	165	188
Pitkäsiipikimalainen (Bombus sporadicus)	21	60	92
Maakimalainen (Bombus subterraneus)	17	153	92
Kaakonkimalainen (Bombus schrencki)	16	53	66
Kangaskimalainen (Bombus cryptarum)	58	38	55
Kanervakimalainen (Bombus jonellus)	65	52	45
Peltoloiskimalainen (Bombus campestris)	5	70	37
Kartanoloiskimalainen (Bombus norvegicus)	8	3	32
Ketokimalainen (Bombus sylvarum)	13	53	32
Kivikkoloiskimalainen (Bombus rupestris)	15	63	31
Uralinkimalainen (Bombus semenoviellus)	1	12	30
Kirjokimalainen (Bombus distinguendus)	8	22	27
Pensasloiskimalainen (Bombus sylvestris)	1	39	27
Juhannuskimalainen (Bombus humilis)	0	4	14
Bombus quadricolor	0	0	9
Bombus flavidus	0	0	7
Bombus barbutellus	0	0	1
Kimalaisia yhteensä	8 691	23 225	23 347

Seurantavuosi 2022

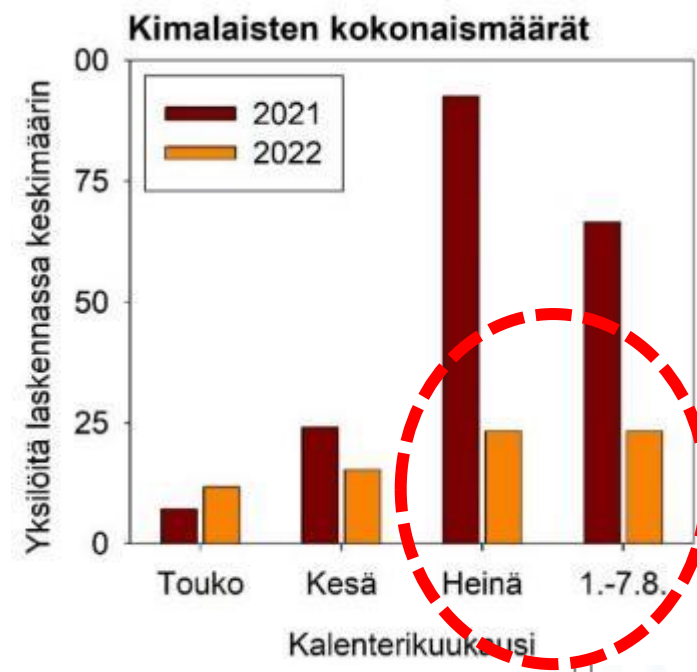
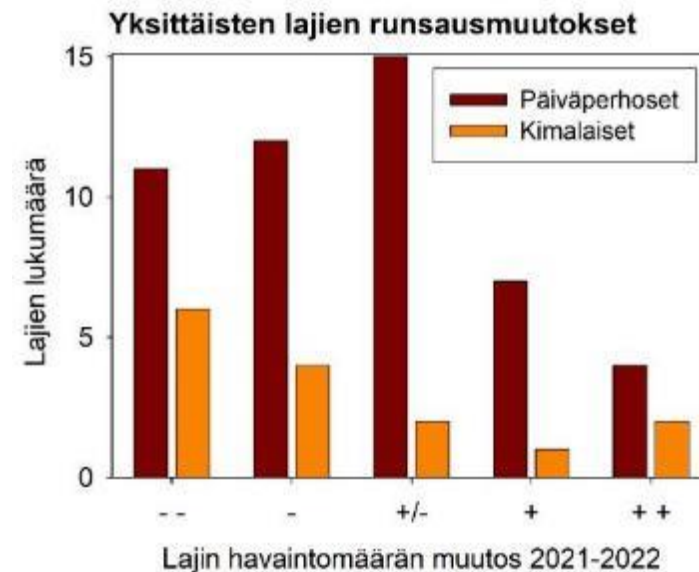
- Havaintoja voi vielä tulla muutamilta paikoilta.
- Laskettu ainakin 62 harrastajalinjaa (+Helsinki 8).
 - mukaan ainakin 4 uutta linjaa
 - linjojen määrä silti laski aiemmasta
- Kimalaisia ilmoitettu yhteensä 9369 yksilöä – tuntuvasti kahta edellisvuotta vähemmän.
- Lajinmääritys parantunut edelleen – nyt lajilleen ilmoitettu jo **noin 70 %** havainnoista!

Havaintojen lkm	Ruutua
1-4	3
5-9	3
10-49	24
50-99	12
100-499	11
500-	2
Yhteensä	55 ruutua

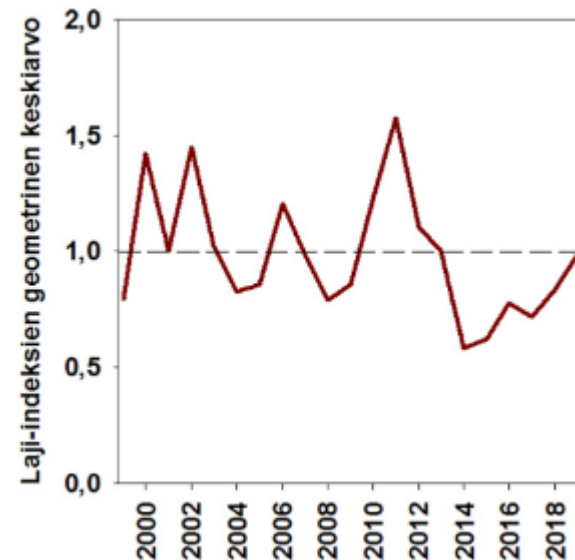
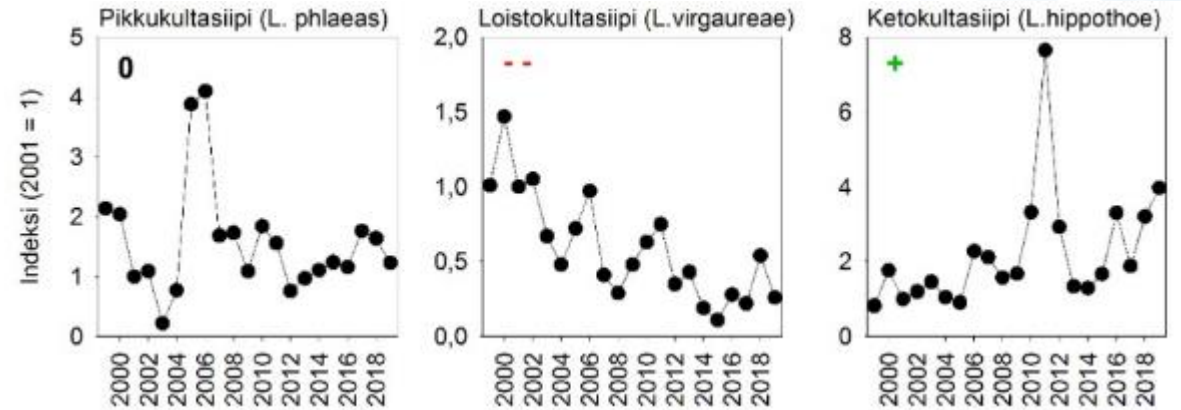
Alustavia tuloksia 2022

- Kimalaisetkin mukana elokuun pölyttäjätiedotteessa.
- **Kimalaiskesä 2022 oli selvästi edellisiä huonompi.**
 - Keväällä kuningattaria oli vielä hyvin.
 - Myöhemmin kesällä taas työläisiä huomattavasti edellisvuotta vähemmän.
 - Useimpien lajienkin määrät laskivat vastaavasti.
 - Tarkemmat tulokset vuodenvaihteessa.

Seurannan pitkän ajan tavoite

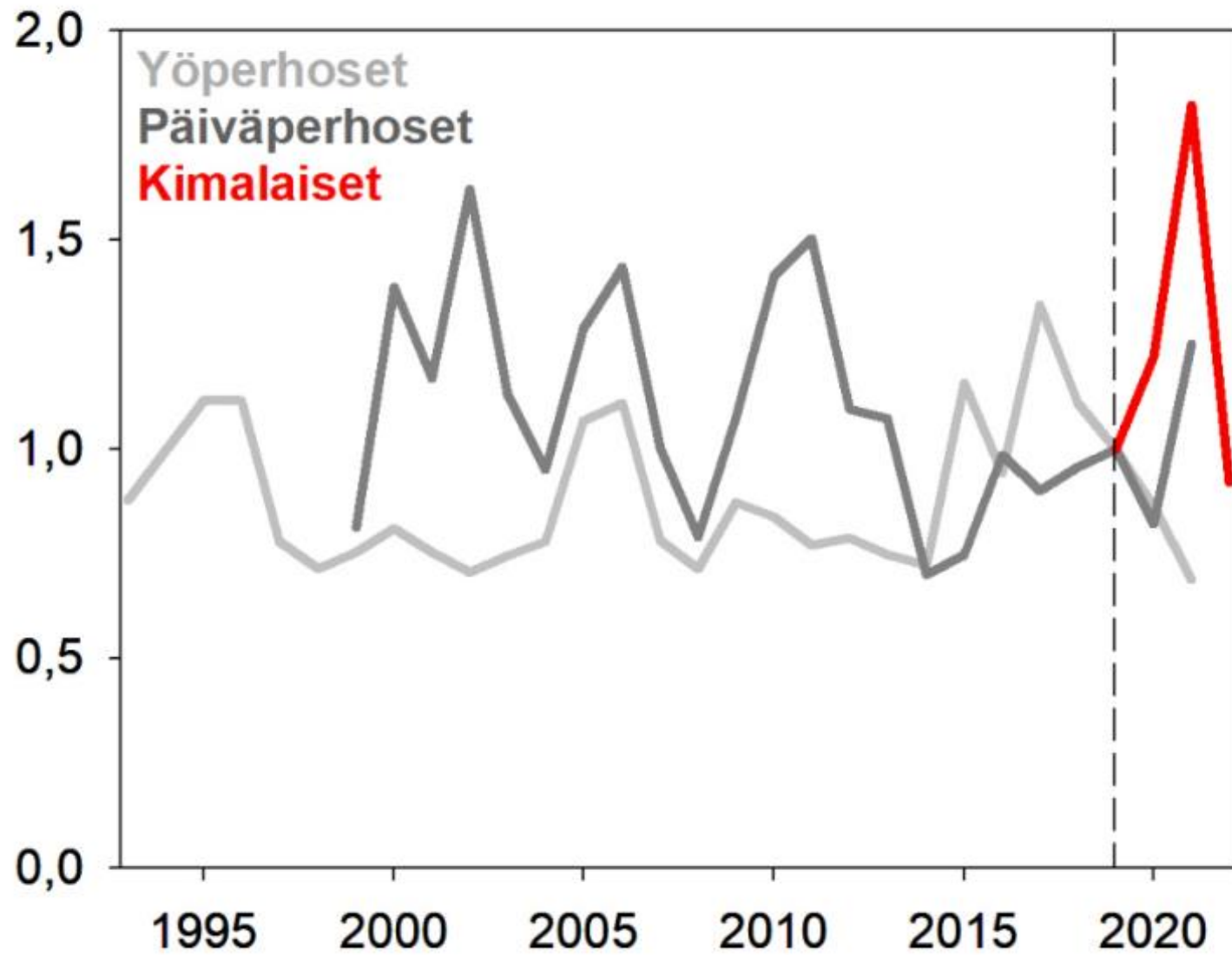
- Kullekin kimalaislajille/ryhmälle voidaan päiväperhosilla käytetyllä tilastomenetelmällä (TRIM) tuottaa vuosittaiset kannankehitysarviot.
- Näistä edelleen karkeampi yleisindeksi kimalaismäärien yleiselle kehitykselle.
 - vrt. esimerkki päiväperhosista →
- Aineistot lisäävät tietoa myös mm. eri lajien levinneisyydestä, habitaatin käytöstä ja fenologiasta.

45 päiväperhoslajin keskimääräinen kannankehitys 1999-2019

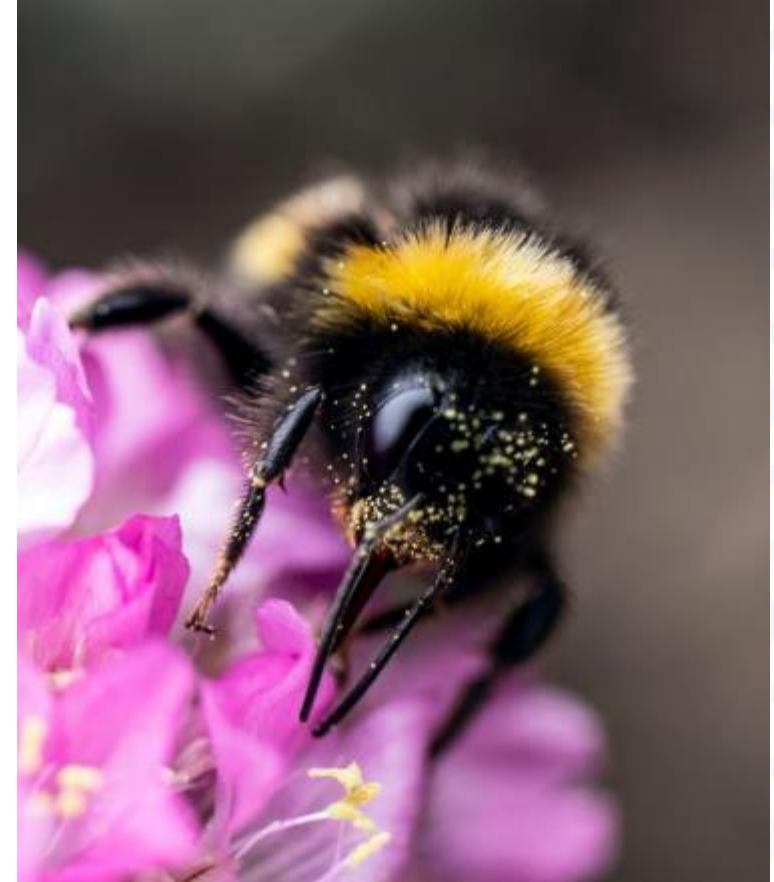
20.11.2022

Yksilömäärien indeksi (2019=1)

Seurannan tulevaisuudessa epävarmuuksia

- Kimalaisilla tavoitteet samat kuin päiväperhosilla.
- MUTTA: rahoitusta ei ole saatu vakiinnutettua
 - Ensi vuosi on vielä avoinna (kuten oli 2020 ja 2021...)
- Jatkolle on silti hyvät lähtökohdat
 - Seurannassa mukana riittävästi osallistujia
 - Matala kynnyks liittyä mukaan
 - Tiedonhallinta on järjestyksessä (Laji.fi)
 - Kansainvälistä yhteistyötä saattaa syntyä
 - **Ensi tiistaina** ensimmäinen kv-kokous eri maiden kesken!
 - Mukana AUT, GER, IRL, NED, EST, FIN.

**KIITOS kaikille
seurantaan osallistuneille!**

